

Történeti és elméleti alapok: Kisebbségtörténet.
Nacionalizmuselméletek és kisebbségszociológia.
Nemzetpolitikai stratégia. A nemzetpolitika
dokumentumai.

Dr. Kántor Zoltán, Nemzetpolitikai Kutatóintézet

- A nemzetpolitika alapjai
 - Elméleti alapok
 - Történelmi alapok
 - Társadalmi alapok
 - Politikai alapok
- Magyar nemzetpolitika – a magyar nemzetpolitikai stratégia kerete: alapvetések

Elméleti, stratégiai alapok

Nemzetpolitikai Kutatóintézet szerepe

Tudomány – közigazgatás – politika

Tudás megszerzése

- Empirikus kutatás: óvoda, iskola
- Elméleti kutatás: anyaország – külhoni magyar közösségek: állampolgárság

Tudás összegzése

- Kárpát-medencei és külföldi kutatások

Tudás megjelenítése

- Konferenciák, kiadványok
- Angol nyelvű megjelenítés
- Együttműködés: Magyarország, külhon, nemzetközi porond

Tudás átadása

- Nemzetpolitika oktatása, tananyagok készítése

**NEMZETPOLITIKAI
DÖNTÉS-ELŐKÉSZÍTÉS
TUDOMÁNYOS TÁMOGATÁSA**

Nemzetpolitika

- A *nemzetpolitika* a magyar állam külhoni – szomszédos országbeli és a világ más országaiban élő – magyarokra vonatkozó politikája, amely a magyar állam és a külhoni magyar egyének, valamint közösségek közötti kapcsolatot erősíti az egységes magyar nemzet gyarapodása céljából, valamint a külhoni magyar közösségek identitásőrzésére, a magyar identitás továbbadására irányul.
- Megvalósítás:
 - külhoni magyar közösségek + magyar állam
 - Intézményesítés: nemzetépítés, társadalomépítés, közösségépítés, identitássteremtés

Elméleti alapok

Alapkérdések

- Miért támogatja az anyaország a külhoniakat?
- Miért akarja a többség (az állam) asszimilálni a nemzeti kisebbségeket?
- Miért szerveződnek a kisebbségek nemzeti/etnikai alapon?
- Miért akarnak a kisebbségek autonómiát?

Elméleti alapok

- Nacionalizmus kialakulása
- Nacionalizmus ÉS demokrácia
- Nemzetépítés (többségi és kisebbségi)
- Politikai filozófiai alapok (régén és most)
- Politikatudományi alapok (pol. rendszer)
- CÉL: Nemzeti reprodukció ! (Kisebbségvédelem ?)
- Ny-E: működő autonómiák, kisebbségi jogok
- KKE: (többnyire) autonómiatörekvések
- Konfliktus: többség-kisebbség: megoldás (?)

Nacionalizmus, nemzet: elméleti keretek

- 18-19 sz.: nacionalizmus
 - **Semleges** fogalom
 - **Társadalmi átalakulás** nem szándékos következménye (Gellner, Anderson, Hechter, Mann, Schöpflin)
 - Homogenizálás
 - Nemzeti alapú **intézményesülés, folyamat**
 - Befogadás/kirekesztés (A. Marx, R. Brubaker)
 - Nemzetté válási folyamatok: Ny-E / KKE (A. D. Smith, M. Hroch)
 - **Minden európai legalább egy nemzethez tartozik!**
 - **Minden állam nemzeti alapon is nyilvántartja állampolgárait!**
 - Nemzetépítés ---- kormányzati egység/állam szerepe

Nemzetépítés (többségi és kisebbségi)

Történelmi alapok

Kisebbségtörténet

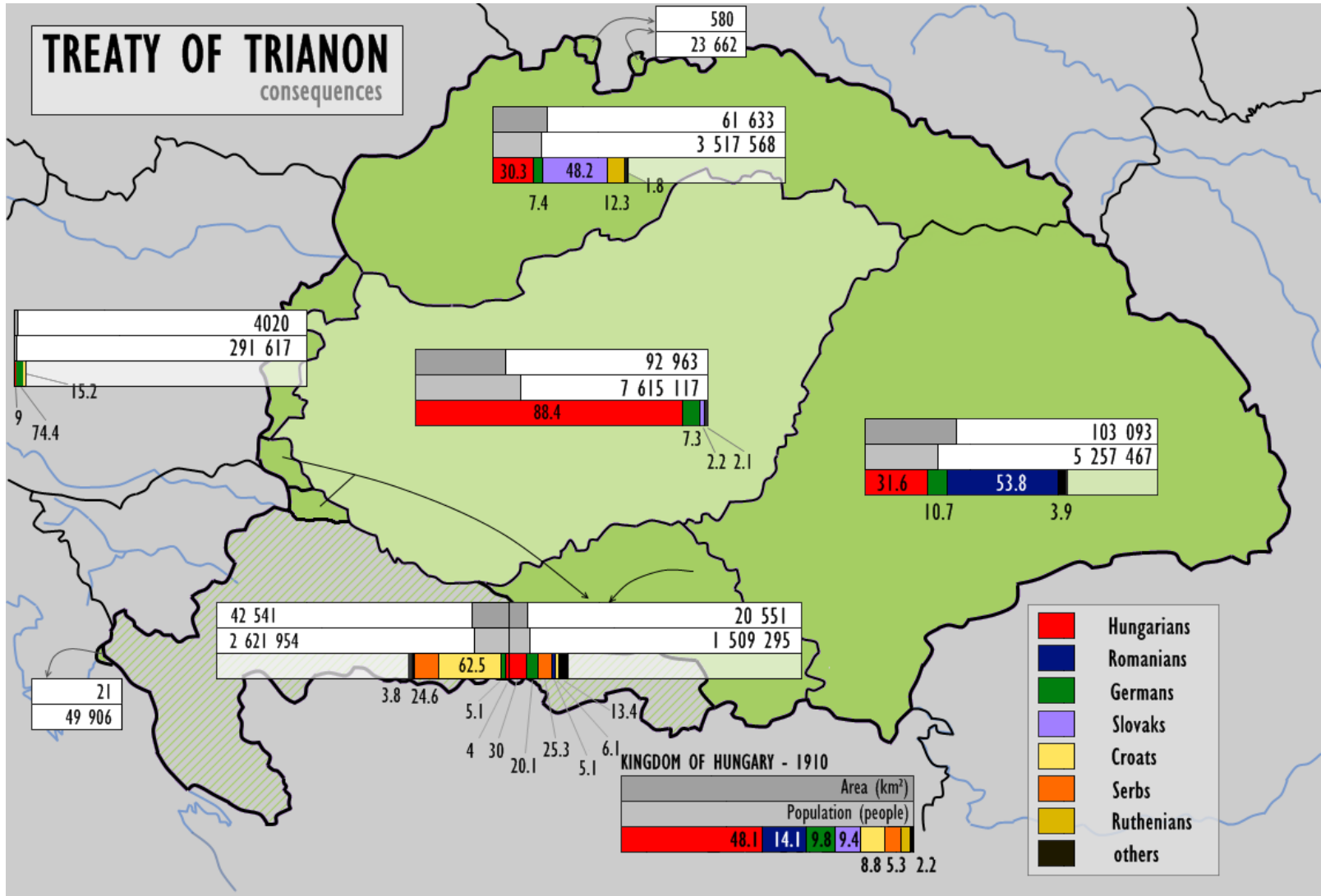
Az Osztrák-Magyar Monarchia etnikai összetétele az 1910-es népszámlálás alapján

A Magyar Királyság népességének nemzetiségenkénti megoszlása 1880 és 1910 között

Nemzetiség	1880		1900		1910	
	fő	%	fő	%	fő	%
Magyar	6 404 070	46,6	8 651 520	51,4	9 944 627	54,5
Német	1 870 272	13,6	1 999 060	11,9	1 903 357	10,2
Szlovák	1 855 451	13,5	2 002 156	11,9	1 946 357	10,7
Román	2 403 041	17,5	2 798 559	16,6	2 948 186	16,1
Ruszin	353 229	2,6	424 774	2,5	464 270	2,5
Horvát	–	–	196 781	1,2	198 700	1,1
Szerb	639 986	4,6	520 440	3,1	545 833	3,0
Egyéb	223 054	1,6	244 956	1,4	313 203	1,7
Összesen	13 749 603	100,0	16 838 255	100,0	18 264 533	100,0

Trianon következményei

A 20. század magyar kisebbségtörténet fő tendenciái

- 1918-1921 A fegyverszünet és a békekötés után menekültek, optánsok. A nemzetközi kisebbségvédelem kialakulása
- A revíziós tervek megszületése
- Az önszerveződés első sikerei: oktatási, kulturális infrastruktúra átmentése
- Kisebbségi ideológiák
- Magyar pártok jogvédő, közösségszervező, mobilizáló szerepe
- „Triadikus nexus” klasszikus korszaka: revíziós külpolitika és a kisantant konfliktusa, román, jugoszláv asszimilációs politika
- A kommunista pártállamok „proletár internacionalizmusa”

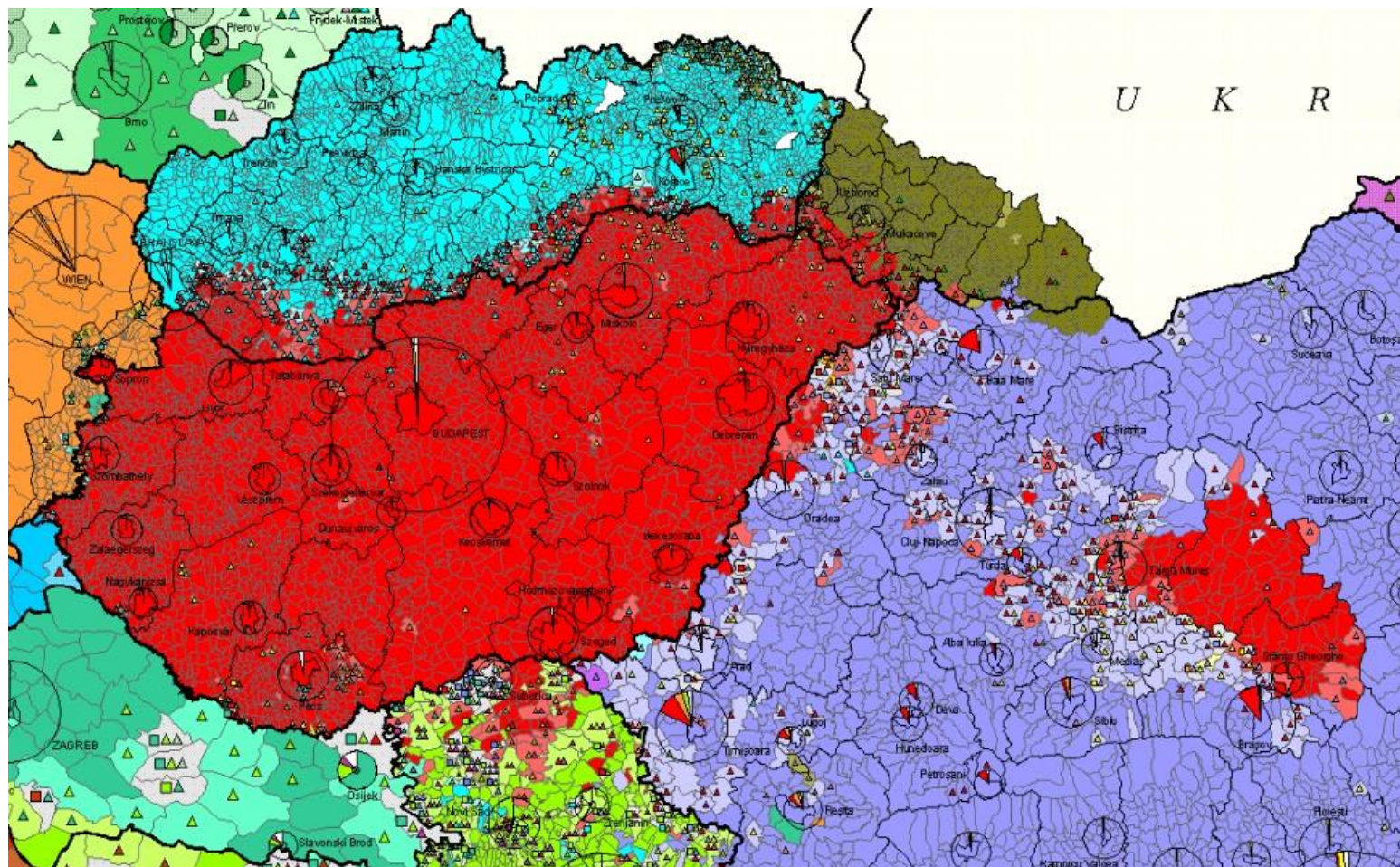
A kelet-közép-európai államépítő nacionalizmusok 1918 után

- 19. századi nemzetépítő nacionalizmusok államideológiává váltak
- A soknemzetiségű birodalmak felbomlása, átalakulása, nemzetállami átrendeződése a győztes nagyhatalmak érdekei szerint történt és az 1919-1920-as versailles-i, 1946-47. évi párizsi rendezés alapelvei tartósnak bizonyultak.
- A soknemzetiségű kelet-közép-európai nemzetállamok a 20. század folyamán legalább 15 milliónyi kisebbségi polgárt tüntettek el területükről: asszimilációval, telepítésekkel, elűldözéssel, genocídiummal, etnikai háborúkkal
- A kisebbségek a „rokon” állam és a domicil államok rivalizálásának a szenvedő alanyaivá, kárvallottjaivá váltak

Magyar kisebbségek a kommunista pártállami korszakban

- Pártállami nacionalizmusok Romániában, Jugoszláviában, Csehszlovákiában
- A romániai autonómia-kísérlet, a jugoszláviai tartományi autonómia, a csehszlovákiai engedménypolitika és 1968
- A minimum teljesült: anyanyelvi oktatást, vallási életet, sajtót engedélyezték, s ezeket sikerült is működtetni, ezen felül azonban minden nacionalizmusnak, szeparatizmusnak minősült
- A Rákosi-korszak elzárkózása a magyar kisebbségi kérdéssel szemben: a „kollektív amnézia” kezdetei
- Kádár-korszak háromféle magatartása: jogfeladás, érdeklődés, érdekvédelem

A Kárpát-medence etnikai összetétele napjainkban

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere I.

- A nemzetpolitika, a külhoni magyarokkal való intézményes kapcsolattartás, mint kormányzati felelősségi kör a rendszerváltozást követően kezdett kialakulni
- A szocializmus éveiben ilyen intézményes kapcsolattartás nem volt, jobbára csak személyes kapcsolatok voltak az anyaországi és a külhoni magyarok között.
- A rendszerváltozást követően a nyugati hatalmak tartottak Kelet-Közép-Európában a nacionalizmus erősödésétől és a térség instabillá válásától. Ennek köszönhetően a nyugati hatalmak és a szomszédos országok is kezdetben elutasítják, illetve gyanakvással szemlélik a magyar-magyar közeledést.

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere II.

- *Antall József: „Törvényes értelemben, a magyar közjog alapján minden magyar állampolgárnak, ennek a tízmilliós országnak a kormányfőjeként – lélekben, érzésben tizenötmillió magyar miniszterelnöke kívánok lenni.”*
- *Antall József miniszterelnök kijelentésétől számítható a magyar nemzetpolitika, a külhoni magyarokkal való foglalkozás kormányzati szintű létezése*
- *Magyarország kijelentette, hogy intézményesen is foglalkozni kíván a külhoni magyarsággal*

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere III.

- 1990-ben létrejön a **Határon Túli Magyarok Titkársága**, majd 1992-ben a **Határon Túli Magyarok Hivatala** (HTMH).
- 2006. végén megszűnt a HTMH, 2007. január 1-jével létrejött a Miniszterelnöki Hivatal Külcapcsolatok és Nemzetpolitikai Ügyek Szakállamtitkársága Nemzetpolitikai Ügyek Főosztálya
- Az Antall-kormány alatt kezdődött a közalapítványok rendszerének kiépítése a külhoni magyarság költségvetési támogatására
- 1990: megalakult az **Illyés Közalapítvány** (IKA)
- 1992: a **Kézfogás Közalapítvány** egy specializált intézmény lett a határon túli magyar vállalkozások támogatására
- 1996: az **Új Kézfogás Közalapítvány** (UKKA) célja a vállalkozásfejlesztés
- 1997: megalakult a **Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.** a magyar vállalatok külföldi befektetéseinek elősegítésére
- 1998: Létrejött az **Apáczai Alapítvány** az oktatási fejlesztések finanszírozására
- 2005: létrejött a **Szülőföld Alap** elkülönített állami pénzalapként. Az Alap célja: a szülőföldön való boldogulást segítő támogatási rendszer egységesítése

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere IV.

- A 2010-es kormányváltást követően létrejött csúcsmisztériumi rendszerben önálló államtitkárság felelős a nemzetpolitikáért. Ezzel a nemzetpolitika ugyanolyan rangra emelkedett, mint minden egyéb ágazati politika (pl. oktatás, egészségügy).
- Politikailag Semjén Zsolt **miniszterelnök-helyettes** felelős az ágazatért
- A **Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkárság** a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium alá tartozik
<http://www.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/nemzetpolitikaert-felelos-allamtitkarsag>
- Három főosztály: (1) Kapcsolattartási Főosztály (Erdélyi Osztály, Felvidéki Osztály, Délvidéki Osztály, Kárpátaljai Osztály, Diaszpóra Osztály), (2) Koordinációs és Jogi Főosztály, (3) Stratégiai Tervező és Tájékoztatási Főosztály

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere V.

- A 2010. évi CLXXXII. törvény alapján jött létre a **Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.** (BGA) <http://bgazrt.hu>
- Célja egységbe fogni a nemzetpolitikai forrásokat, egységes támogatási rendszer működtetése az átláthatóság, hatékonyság és az ellenőrzés szellemében (beleolvadtak a közalapítványok és a Corvinus Zrt.)
- **Döntéshozatal:**
 - az Alap irányítását háromtagú Bizottság végzi
 - a Kollégium (9 fő) az Alap nyilvános pályáztatási feladatainak keretében hatáskörrel bíró szakmai döntés-előkészítő testülete, javaslatát a Bizottság hagyja jóvá
- Nemzeti jelentőségű intézmények és programok. Cél: hosszabb távú, kiszámítható hozzájárulás a szülőföldön való boldogulás szempontjából kiemelt jelentőséggel bíró intézmények, szervezetek működéséhez.

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere VI.

- A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Székhelye a **Magyarság Házában** található. A Magyarság Háza többfunkciós intézmény, az egységes magyar nemzet bemutatását, megismertetését tűzte ki céljául. Tudásközpontként szolgál: az ismereteket kiállítások, programok, rendezvények, kiadványok formájában továbbadja. Feladata korszerű módon bemutatni a külhoni magyarság értékeit, a magyar nemzet összetartozását.
- A BGA-n belül jött létre a **Nemzetpolitikai Kutatóintézet**, mely a nemzetpolitika működtetőivel közösen határozza meg az aktuális kutatási témákat, a vizsgálódások pedig szigorúan tudományos módszerekkel történnek. A Nemzetpolitikai Kutatóintézet egyik fontos feladata, hogy aktuális kérdésekről konferenciákat, tanácskozásokat szervez.

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere VII.

- 1998-as kormányprogram: „a Kormány alapvető fontosságot tulajdonít a magyar állam és a határon túli magyar szervezetek közötti rendszeres és intézményes párbeszédnek. A határokon túl élő magyarság és Magyarország közös ügyeinek összehangolására rendszeressé teszi az egész magyarság politikai vezetőinek találkozóit”
- 1999. február 20.: „Magyarország és a határon túli magyarság, 1999” c. tanácskozáson elfogadott záróokmány a **Magyar Állandó Értekezlet** (MÁÉRT) alapdokumentuma: „a parlamenti, illetőleg tartományi képvisellel rendelkező határon túli magyar szervezetek, a magyarországi parlamenti pártok, a Magyar Kormány, valamint a nyugati magyarság képviselői alkotják”
- A Magyar Állandó Értekezlet a magyar miniszterelnök meghívására ül össze évente legalább egyszer
- 2004. november 12.: a MÁÉRT VIII. ülése. Vita bontakozik ki a kettős állampolgárságról szóló népszavazásról: az MSZP és az SZDSZ nem írta alá az annak támogatásáról szóló nyilatkozatot, végül a MÁÉRT VIII. ülése zárónyilatkozat elfogadása nélkül zárult. 2006-ban Gyurcsány Ferenc akkori kormányfő bejelentette: a szervezet eredménytelen működése miatt többé nem hívja össze.

A MÁÉRT zárónyilatkozatai: http://bgazrt.hu/npki/a_nemzetpolitika_dokumentumai

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere VIII.

- 2004-2010 között a MÁÉRT szünetelt
- 2010. november 5.: a MÁÉRT hat év után ismét összehívásra kerül
- A MÁÉRT a magyar nemzeti érdekek képviselőitől alakult legitim magyar szervezetek párbeszédének intézményesített fóruma
- A MÁÉRT szakbizottsági rendszere: külügyi és jogi szakbizottság, oktatási és kulturális szakbizottság, gazdaságfejlesztési és önkormányzati szakbizottság, szórvány szakbizottság
- Eredmények:
 - X. ülés (2011. nov.): „A magyar nemzetpolitika – A nemzetpolitikai stratégia keretei” c. dokumentum egyhangú elfogadása; a „2012 – A Külhoni Magyar Óvodák Éve” program elfogadása
 - <http://kulhoniovodak.hu>
 - XI. ülés (2012. okt.): meghatározták, hogy 2013-ban az év programja a kisiskolákra fókuszál: „2013 – A külhoni magyar kisiskolások éve”
 - <http://www.kisiskolasok.hu>

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere IX.

- 2004. szeptemberben alakult meg a **Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma** (KMKF). www.kmkf.hu
- A MÁÉRT szüneteltetése alatt megnőtt a jelentősége, mert 2004-2010 között az összmagyar kapcsolattartás egyetlen intézményesített fóruma maradt
- 2010-től a MÁÉRT foglalkozik a politikai, kormányzati kapcsolattartással, az ágazati politikákkal, míg a KMKF feladata a hosszú távú stratégia-alkotás
- Kiegészíti a kormányzati kapcsolattartást a parlamenti dimenzióval
- Szervezete:
 - Plenáris ülés
 - Állandó Bizottság
 - Munkacsoportok (Regionális önkormányzati munkacsoport, Társadalmi szervezetek munkacsoportja, Szórvány-diaszpóra munkacsoport, Szakpolitikai munkacsoport)

A magyar nemzetpolitika kialakulása, intézményrendszere X.

- A diaszpórával való kapcsolattartás nem megoldott a rendszerváltozás óta: bebizonyosodott, hogy civil szervezeti alapon nem működik, szükséges a kormány részvétele.
- 2011. novemberében tartotta első ülését a **Magyar Diaszpóra Tanács**
- A Tanács a világon szétszórtságban élő magyarság szervezeteinek közös fóruma
- A Magyar Állandó Értekezlettel szoros együttműködésben dolgozik
 - a szervezetek területi alapon elnökségi tagokat választottak: folyamatos kapcsolatban állnak a magyar kormányzattal, illetve képviselik a diaszpóra magyarságát a Magyar Állandó Értekezleten

Társadalmi alapok

Társadalmi és politikai folyamatok

- A magyarok lélekszámának csökkenése
- Növekszik a vegyes házasságok aránya.
- A vegyes házasságokban született gyermekek nagyobb része a többségi nemzet tagjaként azonosítja önmagát.
- A szomszédos államokban élő magyar gyermekek viszonylag jelentős százalékát többségi oktatási intézménybe íratják és nem minden településen lehet biztosítani a magyar osztályok indításához szükséges létszámot.
- Növekedett a felsőoktatásban a magyar nyelven tanulás lehetősége, de a felsőoktatásban részt vevő magyarok aránya alacsonyabb a többségi nemzethez tartozók arányánál.
- Szórvány/szórványosodás. A „nemzet határát” képező szórványban az asszimiláció folyamata gyorsabb, a nemzeti identitást reprodukáló intézmények hálózata nem létezik.
- A külhoni magyarok esetében a városokban folyamatos kulturális, oktatási, gazdasági pozícióvesztés tapasztalható.
- Csökken a magyar pártokra leadott szavazatok száma, ezáltal csökken a külhoni magyar politikai pártok súlya az adott ország politikai életében.
- Egyetlen szomszédos országban sem sikerült olyan új területi közigazgatási egységeket létrehozni, amelyben a magyarság többségben van. Ezzel összefüggésben: sehol sem jött létre területi autonómia.
- A nemzetközi/európai kisebbségvédelem, a csatlakozási folyamat külső normái nem biztosítják a feltételeket a nemzeti/kulturális reprodukcióhoz.
- A diaszpórában élő magyarság tagjai sok esetben nem tagjai magyar diaszpóra szervezeteknek, a másod, illetve többedgenerációs leszármazottak nem beszélik a magyar nyelvet, illetve a magyar diaszpóra tagjai egy részének nincs kapcsolata Magyarországgal.

Nemzeti kisebbségek céljai (kisebbségi nemzetépítés)

Reprodukció, gyarapodás, megmaradás (ua., mint a többség céljai)

Politikai keret megteremtése: jogok és területi/politikai egységek

Saját életvilág megteremtése, saját társadalom építése

Egyenrangú politikai részvétel és képviselt biztosítása

A magyar nyelv elismertetése, mint regionális hivatalos nyelv

Az oktatási és kulturális ügyek saját intézményességen belüli intézése

A magyar nemzeti szimbólumok hivatalos elismertetése

A térség demográfiai adatai és előrejelzései (ENSZ/népszámlálási adat ezer fő)

	<i>1990</i>	<i>2010/2011</i>	<i>2020</i>	<i>2050</i>
Magyarország	10.365	9.973	9.766	8.934
Szlovákia	5.256	5.412 <i>5.397</i>	5.442	4.917
Ukrajna	51.583	45.433	42.945	35.026
Románia	23.207	21.190 <i>19.042</i>	20.380	17.279
Szerbia	9.569	9.856 <i>7.112</i>	9.783	9.193
Horvátország	4.517	4.410	4.318	3.825
Szlovénia	1.927	2.025	2.053	1.954
Ausztria	7.671	8.387	8.539	8.515

Eredeti és nem válaszolók figyelembe vételével korrigált eredmények

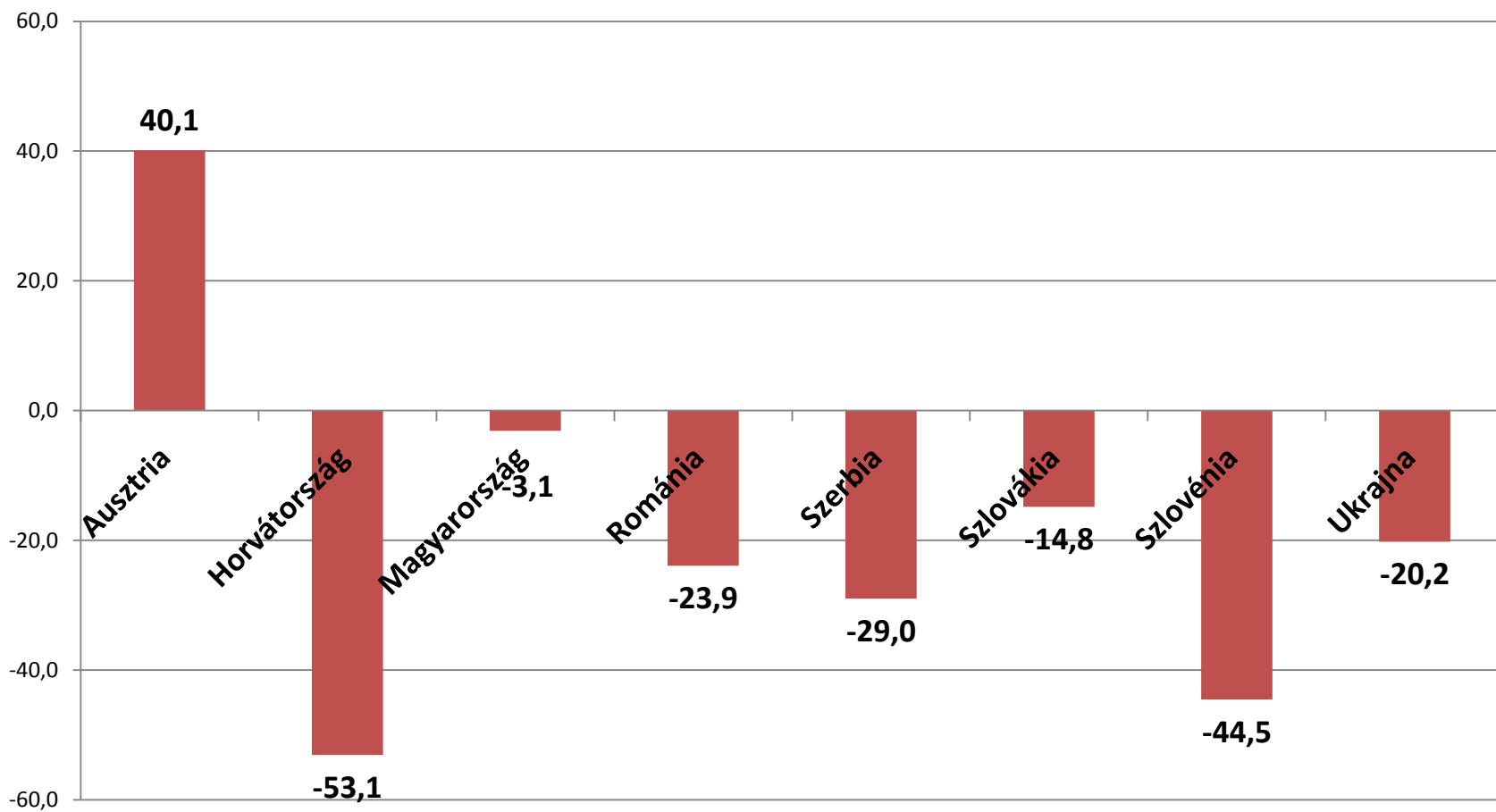
A korrekció logikája: a nem válaszolók között is akkora a magyarok aránya, mint a válaszolók között. (Ez nem számol a rejtőzködéssel/elrejtéssel, így a kisebbségi helyzetben lévők számát mindenütt kicsit alul becsli.) /Kapitány Balázs táblázata/

	2011 körüli népszámlálások				2001 körüli népszámlálások			
	lakosság	magyar nemzetiségűnek vallotta magát	Magyar nemzetiség, korrigált	%	lakosság	magyar nemzetiségű	Magyar nemzetiség, korrigált	%
Magyarország	9 937 628	8 314 029	9 741 112	98,0%	10 198 315	9 416 045	9 974 035	97,8%
Erdély, Partium, Bánát	6 475 894	1 224 937	1 231 003	19,0%	7 221 733	1 415 718	1 415 901	19,6%
Felvidék	5 397 036	458 467	493 437	9,1%	5 379 455	520 528	525 856	9,8%
Vajdaság	1 931 809	251 136	264 241	13,7%	2 031 992	290 207	301 914	14,9%
Kárpátalja	1 249 000	141 000	141 000	11,3%	1 254 614	151 516	151 516	12,1%
Muravidék	118 988	4 000	4 000	3,4%	120 875	5 445	5 797	4,8%
Burgenland	286 215	10 000	10 000	3,5%	277 569	6 641	6 641	2,4%
Eszék-Baranya megye	305 032	8 249	9 960	2,8%	330 506	9 784	9 960	3,0%
'Kárpát-medence' össz.	25 701 602	10 411 818	11 893 326	46,3%	26 815 059	11 815 884	12 391 619	46,2%

Kárpát-medencei magyarokra vonatkozó előrejelzések (KSH 2005, **2011. évi népszámlálási adatok**)

<i>Ország /Év</i>	<i>1991</i>	<i>2001</i>	<i>2011</i>	<i>2021</i>
Ausztria	33 459	40 583	48 592	56 852
Horvátország	22 355	16 595	11 106	7 785
Magyarország	10 139 571	9 959 362	9 817 683 9 937 628	9 650 505
Románia	1 624 959	1 431 807	1 258 110 1 237 746	1 089 495
Szerbia	343 942	293 299	242 365 253 899	208 341
Szlovákia	567 296	520 528	480 655 458 467	443 287
Szlovénia	8 503	6 243	4 429	3 463
Ukrajna	163 111	156 600	143 475	124 929
Összesen	12 903 196	12 425 017	12 006 415	11 584 657

Kárpát-medencei magyarok számának becsült változása 2001-2021 között (%)

Következtetések

- A Kárpát-medence lakossága gyorsan csökken, a népességvesztés mintegy 1,1 millió fő 10 év alatt, a terület lakossága 25,7 millió körül van jelenleg.
- A népességcsökkenés ténye etnikumtól részben független, mértékét elsősorban a földrajzi elhelyezkedés határozza meg: nőtt a népesség: Burgenland, Szlovákia, átlag alatt fogyott: Magyarország, Muravidék, (Kárpátalja?); nagyon gyors fogyás: Erdély (10% felett), Vajdaság, Eszék-Baranya
- A magyarság nemzetiségűek lélekszáma a Kárpát-medencében 2011-ben 11,9 millió fő körül lehetett, közülük azonban csaknem 1,5 millióan nem nyilatkoztak nemzetiségükről, túlnyomó többségük Magyarországon él.
- Ha a nem nyilatkozók számát is figyelembe vesszük valójában megállapítható: a Kárpát medencében az elmúlt évtizedben a magyarság lélekszáma mintegy fél millióval csökkent. A csökkenés mintegy fele következett be Magyarországon, mintegy fele a határokon túl.
- Összrégiós szinten a nemzetiségi aránytartás pozitív fordulat a 90-es évek trendjeihez képest, ennek oka nem a magyarság demográfiai erejének növekedése, hanem a szomszéd népek demográfiai helyzetének romlása.
- /Kapitány B./

Társadalompolitikai következmények

A népszámlálási eredmények arra utalnak, hogy ez egyes határon túli magyarlakta területek 'demográfiai veszélyeztetettsége' egyre jobban eltér, és ez akár alrégióként különböző szintű és formájú odafigyelést igényel. :

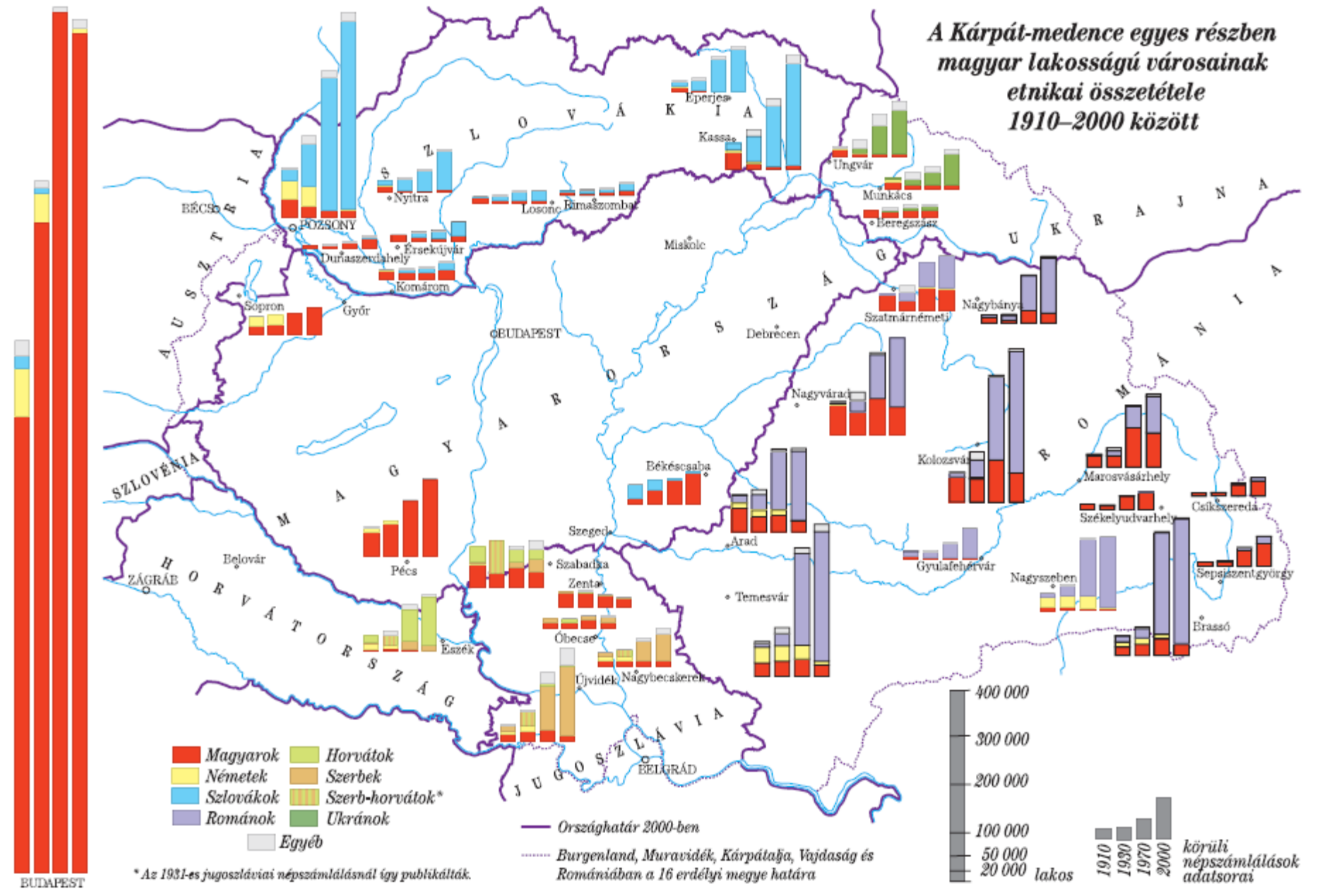
Pl. 4+2 erdélyi megyében (Hargita, Szatmár, Szilágy, Kovászna + Bihar, Maros) ahol jelenleg az erdélyi magyarság csaknem 60%-a él, demográfiai értelemben a magyar közösség perspektívái nem (4 megye), vagy csak alig (2 megye) rosszabbak.

A 9-10 többi erdélyi megyében viszont a magyarság demográfiai alapja (száma, 'sűrűsége', struktúrája) annyira romlik, hogy ez célzott közbeavatkozás nélkül az etnikus intézményrendszer (elsősorban a magyar oktatási és politikai rendszer) összeomlását jelenti 2020-ig

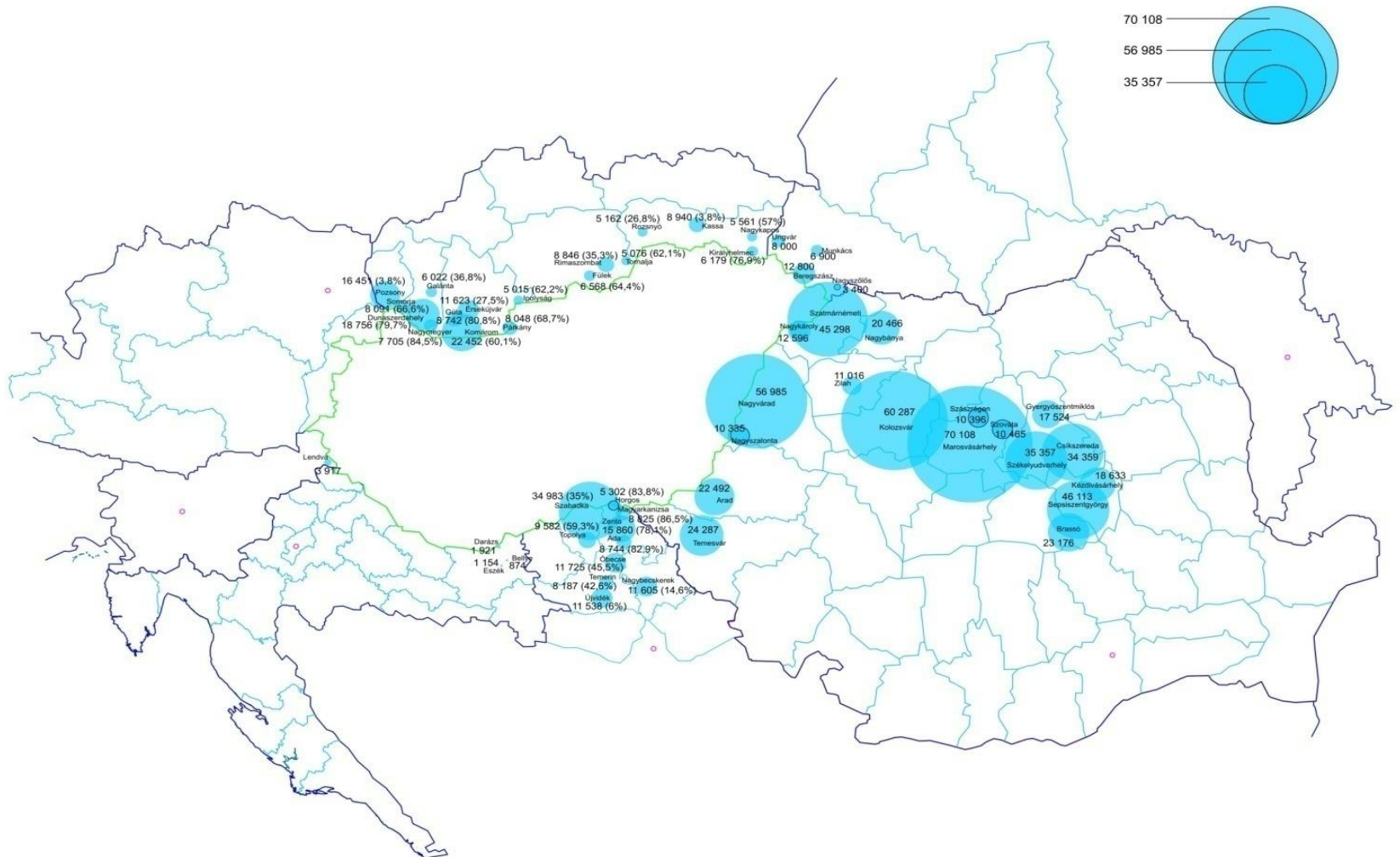
Felvidéken a tágan vett pozsonyi agglomeráció, Komárom környéke, kelet-szlovákia magyar közösségei teljesen más demográfiai kihívásokkal küzdenek. (belső vándorlás, identitás-gyengülés, 'elszlömösödés')

- /Kapitány B./

A Kárpát-medence egyes részben magyar lakosságú városainak etnikai összetétele 1910–2000 között

Jelentős számú magyarsággal rendelkező települések a Kárpát-medencében

Politikai alapok

1989: rendszerváltás

- „nacionalizmus megjelenése”: téves
- Nemzeti újraintézményesülés
 - Alkotmány
 - Törvények
 - Politika, diskurzus
- Állam-nemzet viszonyának meghatározása
 - Állam – kisebbségek
 - Állam – külhoniak
 - Állam – többség

1989: szereplők és folyamatok

- **Nemzetállam**
 - Nemzetépítő állam
 - Anyaország
- Nemzeti kisebbség
- Európa
- **Folyamatok: két hullám**
 - Rendszerváltás után
 - '90-es évek második fele
- **Párhuzamos nemzetépítés**
 - Államok nemzetépítése
 - Többségi/kisebbségi nemzetépítés
 - Anyaország szerepe a nemzetépítésben
(2 állami + 1 nem-állam szereplő)

1989 →

- Intézményrendszer kialakulása, átalakulása
- 1989: nemzetpolitikai konszenzus
- Felbomlik: 1995/6
- Új irány: 1998 → státustörvény (állam-egyén).
- 2002: → 2004 (2 á p népszavazás)
- 2005 – 2010
- 2010 -

Anyaország

- Támogatja határain kívül élő nemzetársait
 - Jogi, politikai, anyagi eszközökkel (Támpol)
 - Állampolgársági törvény
 - Státustörvények
 - Politikai formációk

Korábbi jelentős viták:

státustörvény – kettős állampolgárságról szóló népszavazás

- **Következtetések:**

- Politikai és nem tudományos kérdésekről szóltak
- A magyar állam nemzeti önmeghatározásáról is szóltak: a vita a hivatalos nemzetfelfogásról szólt (egy nemzet-meghatározás nem „ártatlan”: politikai következményei vannak, értékpreferenciát jelez)
- Nemzetpolitika: külpolitikai és belpolitikai kérdés egyszerre

Állam - kisebbség

Állam

- Politikai hatalom
- Infrastrukturális hatalom
- Erőszakszervezetek
- Anyagi források
- Döntéshozatal (parlamentari)
- Nemzetközi legitimáció
- Territoriális kompetencia

Kisebbség

- Részben (országos, önkormányzati)
- Saját (?) intézményrendszer
- Morális kényszer
- Szűkös anyagi források (AO)
- Helyi szintű döntési kompetenciák
- „Kisebbségvédelem”
- Részleges territoriális kompetencia

Etnikai párt és kisebbségi társadalom

Etnikai párt

- *Nemzeti elv alapján szerveződik*
- *Nemzeti célokat fogalmaz meg (és képvisel)*
- *Szavazóik elsősorban az adott kisebbség tagjai*
- *„Kifele” szegregál, „befele” integrál*

Etnikai párt és kisebbségi társadalom

- Etno-civil társadalom
- Kisebbségi intézményrendszer
- Belső pluralizmus

Etnikai párt

Két funkció:

- **pártként** vesz részt az országos és helyi politikai életben
- a kisebbségi **társadalom megszervezése**

Politikai képviselet

- Helyi szinten
- Regionális/tartományi szinten
- Európai porondon
- Anyaországban

Etnikai pártok céljai

- Célok országos szinten
 - Kisebb területi-adminisztratív egységek
 - Kedvező jogi keret létrehozása
 - ~ liberális
- Kisebbségi társadalmi célok
 - Saját társadalom megteremtése
 - Nemzeti/kulturális intézmények létrehozása és működtetése (reprodukción)
 - ~ konzervatív/nemzeti

Etnikai pártok és az anyaország

- Anyaország: támogat → ...
- Etnikai pártok részt vesznek a nemzetpolitikai döntéshozatalban
- MÁÉRT (+ szakbizottságok)
- KMKF (+ szakbizottságok)
- Állampolgárság igénylés
- EP ---- küzdelem az AO-i forrásokért
- Nemzetpol prg. – külhoni partner
- MO-i választások (2014-től)

**Magyar nemzetpolitika – a magyar
nemzetpolitikai stratégia kerete:
alapvetések**

Alapok

- **Nemzetpolitikai stratégia politikai filozófiai alapjai**
- (kommunitárius és konzervatív politikai filozófia)
- Közösségek közötti egyenlőség (önigazgatás, autonómia)
- Közösségen belüli szabadság (belső pluralizmus; egyéni szabadság)
- Jogok és kötelességek (állampolgárság, „nemzetpolgárság”)
- **Nemzetpolitikai stratégia nemzetközi jogi alapjai**
- **Kisebbségi jogok:** Diszkrimináció tilalma; Kisebbségvédelmi dokumentumok; Nyelvi jogok; Részvételi jogok
- **Autonómia:** Gross-jelentés (2003); 2011
- **Anyország – külhoni nemzettársak:** Velencei Bizottság; Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése (Jelentés a nemzetről, 2006); Kisebbségi főbiztos
- **Nemzetpolitikai stratégia politikai alapjai**
- **Elvi**
- Szülőföldön való boldogulás
- Nemzeti felelősségvállalás
- **Politikai**
- Alaptörvény
- Állampolgársági törvény
- Státustörvény

Célok legitimitásának kérdése

(autonómia, külhoniak támogatása, állampolgárság)

- Nacionalizmus: nemzeti alapon való szerveződés
- Komunitárius politikai filozófia:
 - Csoportok közötti egyenlőség – csoporton belüli szabadság
 - Amennyiben a többségnek joga van a nemzetépítéshez, úgy a kisebbségnek is
- Számos európai országban létező gyakorlat
- Európai jelentések, ajánlások

Internzeti integráció

- Egyéni/kollektív
- Saját társadalom/anyaország
- Összmagyar nemzet – Európa

- Magyar közösség: egyén, intézmények, közösség, életvilág (Lebenswelt), kisebbségi társadalom
- Adott állam: állampolgárság, társadalom
- Magyar nemzet: állampolgárság, státustörvény,
- Európa (államok Európája/nemzetek Európája)

Magyarország Alaptörvénye, Alapvetés D) cikk

- Magyarország az **egységes magyar nemzet összetartozását** szem előtt tartva **felelősséget visel a határain kívül élő magyarok sorsáért, elősegíti közösségeik fennmaradását és fejlődését, támogatja magyarságuk megőrzésére irányuló törekvéseiket, egyéni és közösségi jogaik érvényesítését, közösségi önkormányzataik létrehozását, a szülőföldön való boldogulásukat, valamint előmozdítja együttműködésüket egymással és Magyarországgal.**

Szemléletváltás

- Társadalomtudományi alapok
- Intézményesítés
 - Magyar állam szintjén: működtetés
 - (Külhon) Intézményesítés: intézményközpontúság, kiszámíthatóság
- Esetlegesség → rendszerszemlélet
- Meghatározható problémák, célok → programok megfogalmazása → megvalósítható

Reprodukció és intézményesítés

- A Magyarország határian túl élő **magyarság nemzeti, kulturális és nyelvi reprodukciója** kizárólag abban az esetben biztosítható, ha a kultúrát, nyelvet reprodukáló intézmények léteznek és működnek. A nemzeti alapú intézményesítés és a nemzeti reprodukció a **magyar közösségek** fennmaradását szolgálja. A magyar nemzetstratégia a szülőföldön való boldogulást és gyarapodást ösztönzi.

=

TÁRSADALOMPOLITIKA

Stratégiai cél

Nemzetépítés = társadalomépítés = közösségépítés

A nemzetpolitikai stratégia jellegzetességei

Más stratégiák

- Magyar államra és állam-polgárokra vonatkoznak
- Az állam, infrastrukturális hatalma által, végrehajthatja döntéseit
- Szankció rendelhető a végrehajtás elmulasztásáért

Nemzetstratégia

- Más államok állampolgáira is vonatkozik
- A végrehajtása csak részben függ a magyar államtól
- Csak közvetve kérhető számon a végrehajtás elmaradása

Horizontális stratégia

Színterek

- Elvi szint (Nemzetpolitikai stratégia kerete)
- Törvényhozás szintje
- Döntéshozatali fórumok
 - Magyar állam (döntés + végrehajtás) /struktúra/
 - Kisebbségi szervezetek (etnikai párt + MNT)
 - Közös testületek (MÁÉRT, KMKF, MDT)
- Támogatáspolitikai szint
 - Intézetek (nemzeti jelentőségű intézetek)
 - Programok (tartalmi kérdések)

nemzetpolitikai stratégia kerete

- Stratégiai gondolkodás
- Folyamatok leírása, elemzése (varázstalanítás)
- Problémák lokalizálása
- Célok megfogalmazása (kisebbségi társadalmak megerősítése/közösségépítés)
- Struktúra kialakítása (magyar állam! – np-t működtető és fejlesztő rendszer)
- Programok kigondolása (megfogalmazható/megvalósítható)
- Eszközrendszer/források

Nemzetpolitikai stratégia helye

Nemzetstratégia viszonya más stratégiákhoz

A stratégia logikája

Célja a külhoni magyar **társadalmak** megerősítése, valamint a külhoni magyar **egyének** – saját közösségük általi, illetve közvetlen – kötődésének megerősítése a(z összmagyar) **nemzethez**

Autonómia: CÉL/ESZKÖZ; CÉL: Társadalmi struktúra (felkészülés az autonómiára)

A nemzeti reprodukció a

Politikai, jogi keret megteremtésével

Az intézmények működtetésével és a magyarok „beterelésével” biztosítható

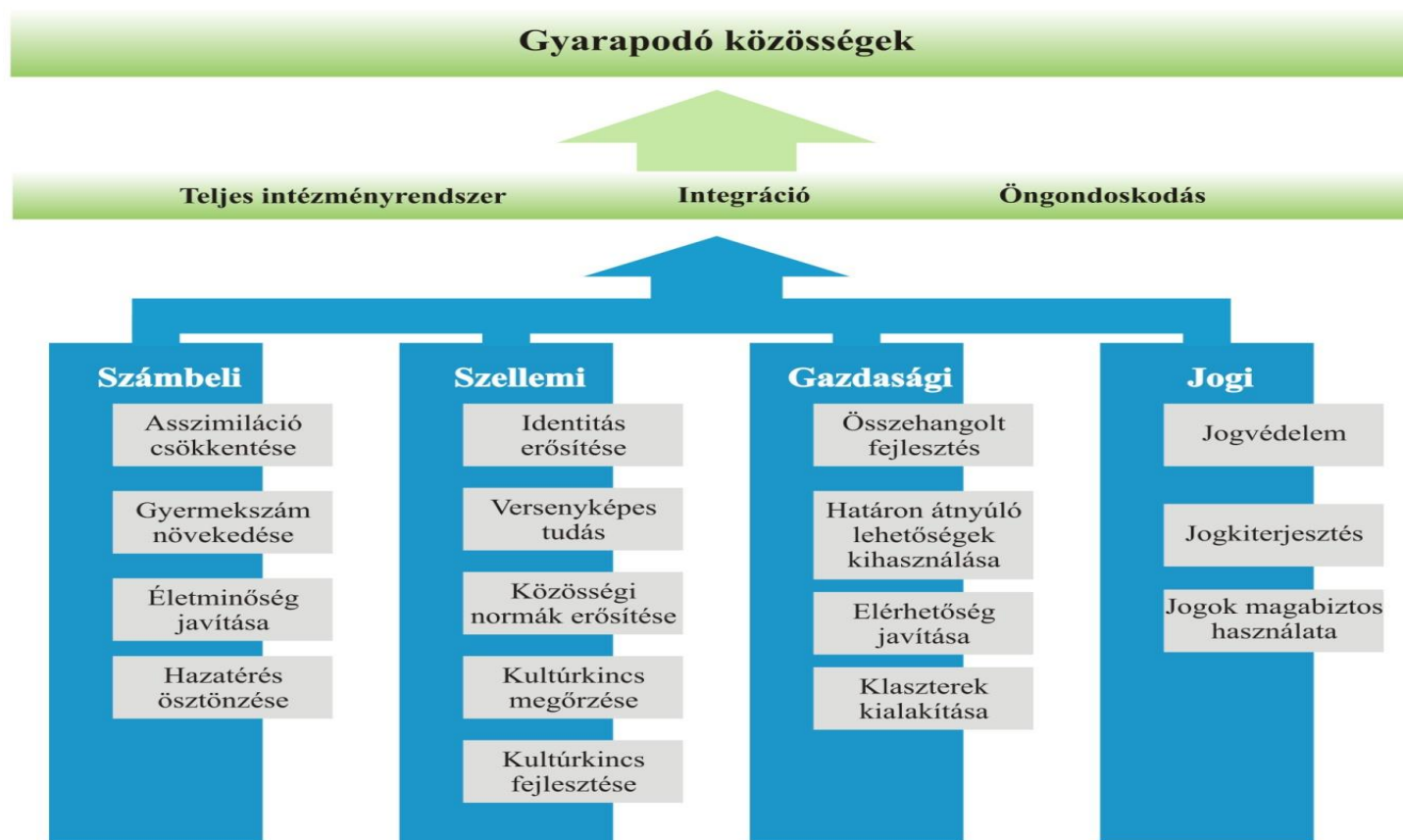
A jogi, politikai keret megteremtése hosszú folyamat, nem várható áttörés a közeljövőben

Addig is: teljes társadalmi struktúra kialakítása a külhoni magyarság számára. Felkészülés az önkormányzatiság/autonómia elérésére és működtetésére

Magyar nemzetpolitika – a nemzetpolitikai stratégia kerete

Elfogadta a MÁÉRT a X. ülésén (2011)

<http://www.nemzetiregiszter.hu/download/9/a2/00000/Magyar%20nemzetpolitika%20A4.pdf>

Beavatkozási területek

- **Magyarország**
 - Magyar közigazgatás
 - Magyarországi társadalom
 - Külpolitika
 - Támogatáspolitiká
-
- **Külhoni magyarság**
 - ágazatok

Külpolitika

- **Szomszédos államok és a szomszédos államokban élő magyar közösségek vonatkozásában**
- Jogvédelem
- Jogkiterjesztés
- Regionális hivatalos nyelv
- Intézmények
- **Politikai rendszerre vonatkozó prioritások**
- **Autonómia**
- **Regionalizmus**
- **Önkormányzatiság**
- **Konzociionális demokrácia és kormányzati részvétel**

- **Európai vonatkozásban**

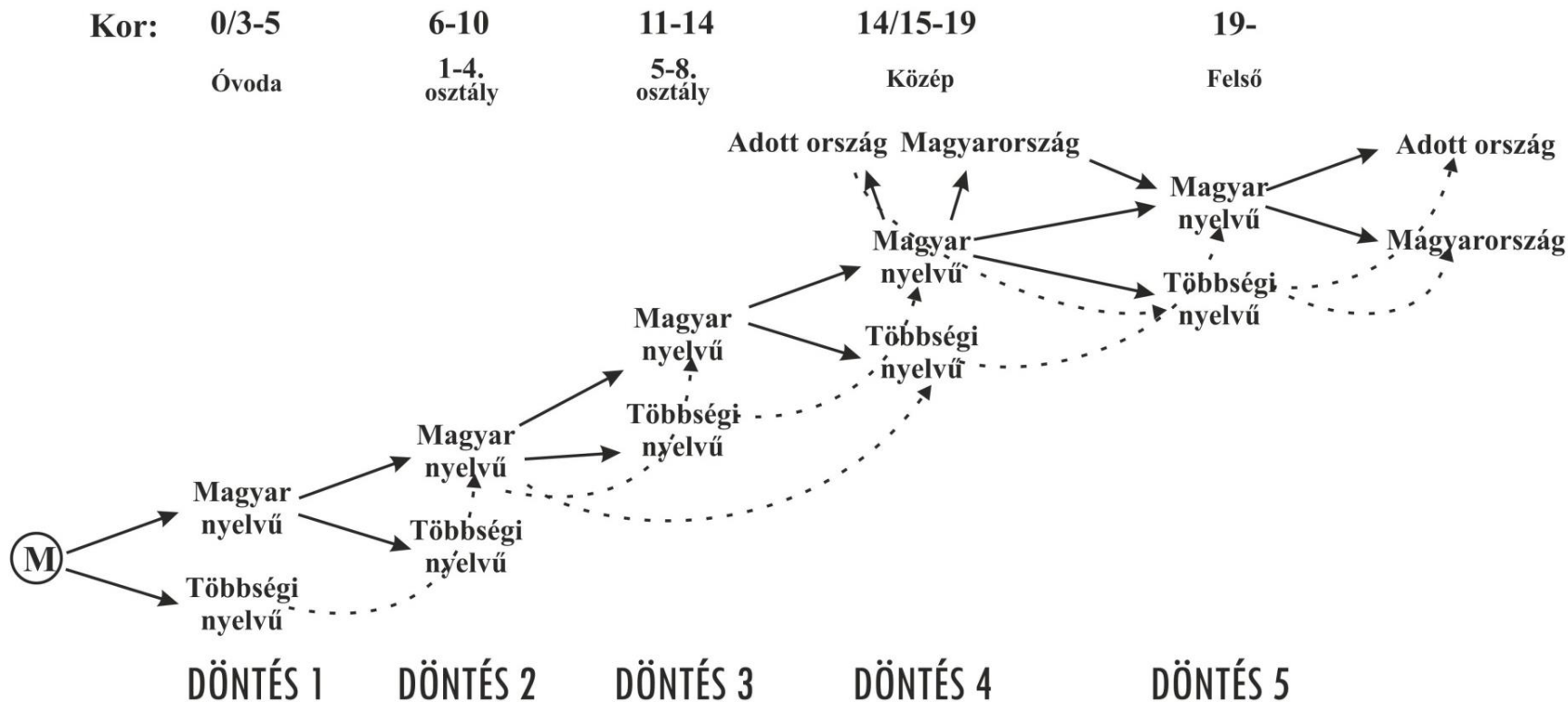
Autonómia

- az autonómia egy **politikai integrációs vízió** a nemzeti alapon szerveződő kisebbségi közösség illetve a kisebbségi pártok számára
- az autonómia egyfajta **védgát** a regionális és az etnikai egyensúly megőrzése érdekében
- az autonómia célkitűzése az adott kisebbség számára önmaga irányította, nemzetileg szervezett **intézményrendszer létrehozása**. Ezzel önálló entitásként integrálódhat az adott politikai közösségbe.

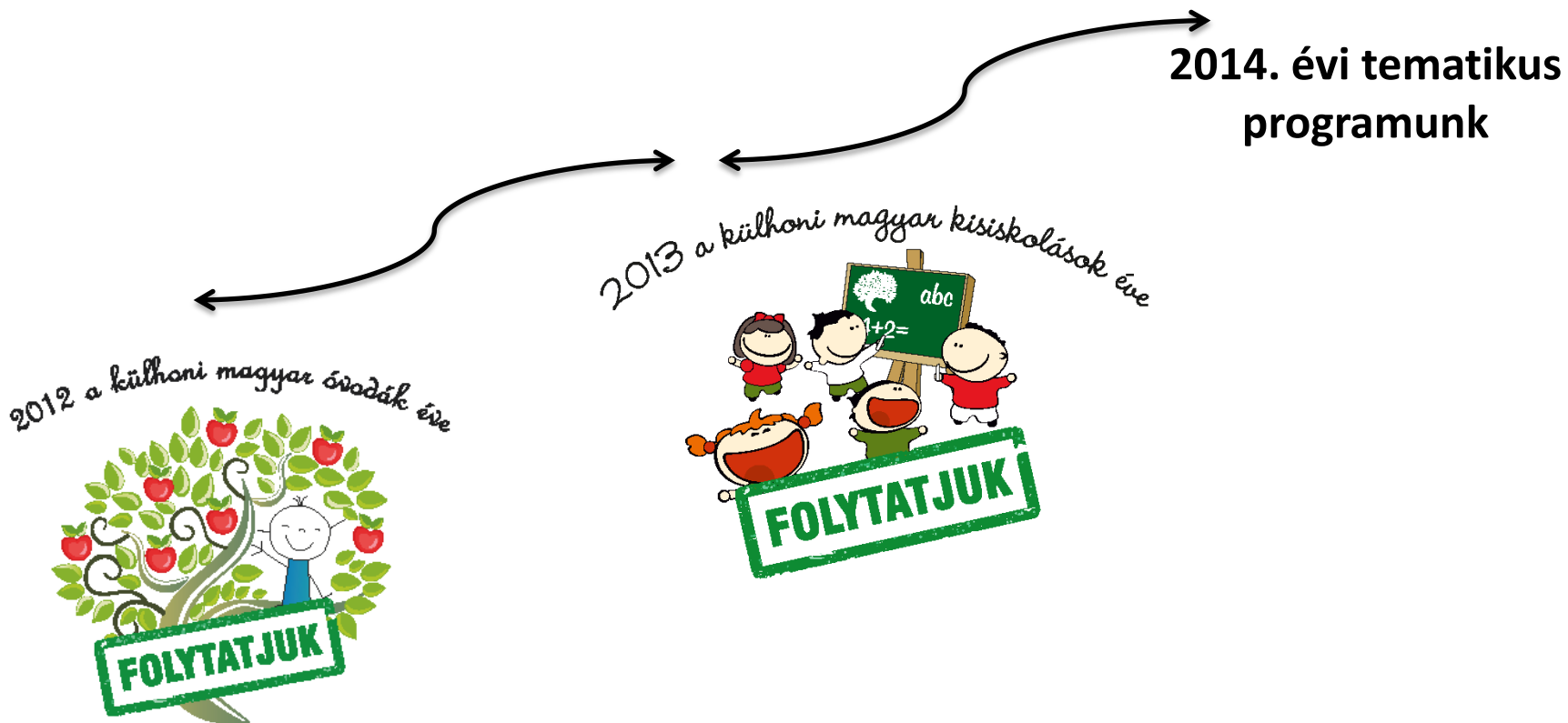
Európai kisebbségvédelem. Autonómia

- Az alapszerződések kisebbségvédelmi klauzulái, amelyek az autonómiára (pl. az ET 1201-es ajánlására) is utalást tesznek, nem élnek, illetve az aláírók eltérően értelmezik azokat.
- Uniós nyomás ezen a téren nagyon nehezen képzelhető el, részint mert az EU-nak ma sincs saját kisebbségvédelmi normarendszere, részint mert az EU megközelítésmódját eddig is inkább a biztonságpolitikai megfontolások, semmint az elvszerű kisebbségvédelmi szempontok dominálták.
- A többi európai szervezetnek (EBESZ-nek, ET-nek) az autonómiára, autonóm státusra utaló dokumentumai többnyire ajánlás jellegűek.

Oktatási intézményválasztás

Tudatosság, folyamatosság, fokozatosság

Nemzetpolitikai stratégia megújítása

Friss adatok, végrehajtás, nemzetközi megismertetés

Friss adatok

- kutatások (NPKI)
- friss adatok összegyűjtése, rendszerezése, értelmezése (NPKI)

Végrehajtás

- a stratégiai dokumentum alapján megvalósított eredmények (államigazgatás)

Nemzetközi megismertetés

- stratégiai dokumentum angol nyelvű fordítása
- nemzetközi konferenciák (NPKI)
- angol nyelvű tudományos publikációk (NPKI)

Nemzetpolitika mint horizontális elem

- Nemzetpolitika oktatása: nemzetpolitikai tankönyv (NPKI)

Elméleti, stratégiai alapok

Nemzetépítés = Társadalomépítés

=

Közösségépítés = Identitásépítés
(identitáspolitika)

Nemzeti identitás (nemzet) határai: nemzeti identitást reprodukáló (erősítő, alakító) intézmények hatóköréig

AUTONÓMIA/AUTONÓMIÁIG

Külhoni magyar közösségek

- **Autonómia: CÉL/ESZKÖZ;**
- **CÉL: Kisebbségi társadalmi struktúra megerősítése (felkészülés az autonómiára) (Nemzetpolitikai stratégia)**
- **Autonómiákra jellemző intézmények megalakítása és működtetése**
- **Etnikai párt szerepe!**
- **Nemzeti integráció**

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

zoltan.kantor@bgazrt.hu

www.npki.hu

<https://www.facebook.com/NemzetpolitikaiKutatointezet>

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET